

HLÁŠKA (LAUT)

Každé slovo se skládá z **hlásek**, respektive z písmen jako jejich transkripce do psané řeči.

To je zřejmé, když se slovo hláskuje:

(vé) – (ó) – (er) – (té) = Wort

Německá abeceda zná 26 písmen, stejně jako 3 znaménka pro označení přehlasovaných samohlásek.

A a : (ah)	J j : (jott)	S s, ß : (ess, esszett)
B b : (beh)	K k : (kah)	T t : (teh)
C c : (zeh)	L l : (ell)	U u : (uh)
D d : (deh)	M m : (emm)	V v : (fau)
E e : (eh)	N n : (enn)	W w : (weh)
F f : (eff)	O o : (oh)	X x : (icks)
G g : (geh)	P p : (peh)	Y y : (üppsilon)
H h : (hah)	Q q : (kuh)	Z z : (zett)
I i : (ih)	R r : (err)	
Ä ä : (äh)	Ö ö : (öh)	Ü ü : (üh)

Jakkoliv spolu hlásky a písmena úzce souvisejí, jejich počet není stejný. Hlásek je v němčině daleko více, podle způsobu jejich počítání asi 62–75.

Rozdělení hlásek

Podle způsobu tvorby hlásek rozlišujeme **samohlásky** a **souhlásky**.

Samohlásky (Selbstlaute, Vokale)

Tvoří se bez pomoci jiné hlásky a jsou bez výjimky znělé. Mezi samohlásky patří:

- Základní samohlásky: a/e/i/o/u
- Přehlasované samohlásky či přehlásky (Umlaute): ä/ö/ü
- Dvojhásky (Doppellaute, Diphtonge): ei/ai/au/eu/äu

Všechny základní stejně jako přehlasované samohlásky se vyskytují jak v krátkém, tak dlouhém tvaru.

	krátké	dlouhé
a	Hand, Kanne, Wald	fahren, Lage, Saal
e	essen, Hecke, Welt	mehr, Rede, Schnee
i	ich, immer, Stille	ihr, viel,
o	Pfosten, Sonne	Lohn, rot, Zoo
u	bunt, Kunst, unter	Flur, genug, Uhr
ä	ändern, Geäst	allmählich, Nähe, säen
ö	können, östlich	schön, verwöhnen
ü	Gürtel, küssen	Blüte, trüb, üben

Souhlásky (Mitlaute, Konsonanten)

Při vyslovování souhlásek je průchod vydechaného vzduchu ústní dutinou zúžen či úplně znemožněn. Při tvoření hlásek je zásadní, jakým způsobem a na jakém místě dutiny ústní je proudící vzduch takto usměřován, a podle způsobu jejich tvoření, respektive místa v dutině ústní, kde vznikají, se také rozdělují.

Souhlásky se tvoří za pomoci samohlásek a jsou buď znělé či měkké, nebo neznělé či tvrdé. V následující tabulce jsou pro zjednodušení souhlásky označeny písmeny, protože však tento přepis nemusí přesně výslovnosti některých hlásek zcela odpovídat, jsou v tabulce uvedeny jen jako příklady.

Rozdělení podle místa tvoření (Artikulationsstelle)

	znělé	neznělé
Labiály, neboli souhlásky retné (Lippenlaute) Labiodentály, neboli souhlásky retozubné (Lippenzahnlaute) Dentály, neboli souhlásky zubné (Zahnlaute)	b Bad	p Puder
	m Milch	-
	w Wasser	f fahren
	d Dach	t Tafel
	l Lippe	-
	n Natur	-
Alveoláry, neboli souhlásky dásňové (Gaumenlaute)	s Wesen	ss fassen
	g(sch) Gendarm	sch Schüssel
	g Geld	k Kabel
	j Jahr	-
	ng lang	-

	znělé	neznělé
Glotály a laryngály, souhlásky hlasivkové (Kehlkopflaute)	r rund	-
	-	ch acht
	-	h helfen

Rozdělení podle způsobu tvoření (Artikulationsart)

Orální okluzívy (Verschlusslaute)	b Besen	p Panik
	d dann	t teuer
	g Gabe	k kurz
Konstruktivy (Reibelaute)	w wollen	f Familie
	s Rasen	ss Flüsse
	g (sch) Genie	sch Schale
	j Jubel	ch Tracht
Aspirované hlásky (Hauchlaute)	-	h Hals
Nasální okluzívy (Nasenlaute)	m Meer	-
	n Nebel	-
	ng Hang	-
Likvidy či hlásky plynné (Fließ)	-	l Lob
	-	r Rat

a) Okluzívy: zde dochází k úplnému přehrazení proudu vzduchu, např. závěrem rtů; k vyslovení hlásky se tato přehrada uvolní takovým způsobem, aby zadržovaný vzduch unikl buď měkce, či explozivně. V prvním případě vznikají znělé, tedy měkce vyslovované souhlásky **b/d/g**, (např. *Bad, Donner, Gans*), v druhém případě vznikají tvrdě vyslovované souhlásky neznělé **p/t/k** (např. *parken, Tisch, Kante*).

b) Konstruktivy: proud vzduchu je zde zúžen například horními řezáky a spodním rtem či horním a spodním rtem. Při jemném průchodu vzduchu zúženinou vznikají znělé hlásky jako **w/s/j**, (např. *Wunsch, lesen, Jahr*), prochází-li proud vzduchu zúženým místem pod tlakem, vznikají neznělé hlásky **f/š/ch**, (např. *Fass, vermissen, Schuhe, Fracht*).

c) Hauchlaut: v němčině se takto označuje znělé „h“, které se ve fonetice českého jazyka řadí mezi konstruktivy. Tvoří se omezením proudu vzduchu v oblasti hlasivek a vyslovuje se jen před vokálem.

d) Nasální okluzívy: při tvoření nosovek je uzavřena dutina ústní, například položením jazyka na patro, přičemž vzduch uniká přes nos. Nasály jsou **m/n/ng**, (např. *Kamm, Kanne, Rang*).

e) Likvidy je označení pro „l“ a „r“. Hláska „l“ se tvoří zapřením jazyka o horní dásně, takže vzduch proudí po jeho stranách, protože fonetika tuto hlásku zná také jako laterální nebo bokovou konstruktivu, (např. *Ball*).

Hláska „r“ je takzvanou vibrantom, neboť se tvoří částečným přehrazením proudu vzduchu, přičemž se ona zábrana rozkmitá. Jedná se buď o jazyk, kde vzniká znělé „r“ (v němčině také *Zungenspitzen-r*), nebo o měkké patro, kde vzniká neznělé „r“ (v němčině *Zäpfchen-r*), (např. *Rast*).

Upozornění:

Znělé hlásky **b/d/g/s** jsou v němčině vyslovovány tvrdě (neznělé), stojí-li na konci slabiky; tento jev se nazývá tzv. *Auslautverhärtung*.

Jako „ch“ označovaná hláska se tvoří více vepředu dutiny ústní, následuje-li za jasně vyslovovanou samohláskou (*ich, Recht, weich, leuchten, Fächer, Tücher*) a více vzadu, následuje-li po „temně“ vyslovované samohláске (*flach, Docht, Sucht, Bauch*).

Slabika (Silbe)

Hlásky se jednotlivě vyskytují jen velice zřídka (např. jako citoslovce „ah“ či „oh“), zpravidla jsou jen částí hláskového proudu. Podíváme-li se na něj důkladněji, zjistíme, že samohlásky a souhlásky samy o sobě jsou jistým způsobem uspořádány; tyto další veličiny nazýváme slabikami. Slabika je tedy základním kamenem řeči, přičemž její jádro vždy tvoří samohláska. V německém jazyce je nejčastějším uspořádáním hlásek ve slabice posloupnost: souhláska – samohláska – souhláska.

Příklad: rein

Existuje však velké množství dalších kombinací, od samostatně stojící samohlásky (Ei) po kombinaci souhláska – souhláska – souhláska – samohláska – souhláska – souhláska (Strand).

V němčině se přízvuk váže zpravidla na první slabiku, je-li slabikou kmenovou, tj. patří-li ke slovnímu základu, a není-li předponou např.: *be-, er-, ver-, atd.* Výjimku tvoří slova a jejich části, která byla přejata z cizích jazyků a ponechala si původní výslovnost.

Příklad: Polizej, Benzín

Vlastní jména a některá mnohoslabičná slova však částečně podléhají vlastním pravidlům, takže je nejlépe ověřit si jejich výslovnost ve slovníku.